

Prof. dr hab. Tadeusz Stryjakiewicz
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
tadek@amu.edu.pl

Recenzja
w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
dr Annie Busłowskiej

Podstawa prawna

Podstawą wykonania niniejszej recenzji jest umowa zawarta z Uniwersytetem w Białymstoku reprezentowanym przez Panią Dziekan Wydziału Ekonomii i Finansów, a zarazem Przewodniczącą Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse, prof. dr hab. Marzannę Poniatowicz. Recenzję sporządzono w oparciu o przepisy prawa obowiązujące na dzień wszczęcia postępowania habilitacyjnego, tj. zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r., poz. 742 z późn. zm.) oraz Uchwałą nr 3270 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 września 2023 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz sposobu wyznaczania członków komisji habilitacyjnej. Przedmiotem recenzji jest w szczególności ocena, czy przedstawione osiągnięcie naukowe stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny „ekonomia i finanse” oraz czy Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową (Art. 219.1 Ustawy).

Podstawowe informacje o Kandydatce

Dr Anna Busłowska jest zatrudniona na stanowisku adiunkta w Zakładzie Rozwoju Lokalnego i Gospodarki Przestrzennej, wchodzącego w skład Katedry Rozwoju Społeczno-Gospodarczego na Wydziale Ekonomii i Finansów Uniwersytetu w Białymstoku. Z tą uczelnią związana jest jej dotychczasowa kariera zawodowa – tu uzyskała stopień magistra (2006 r.) oraz doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii, nadany 9. września 2013 r. przez Radę Wydziału Ekonomii i Zarządzania, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Wpływ infrastruktury kolejowej na zrównoważony rozwój regionu (na przykładzie województwa podlaskiego), napisanej pod kierunkiem dra hab. Tadeusza Truskolaskiego. W 2017 r. Kandydatka

ukończyła studia podyplomowe „Akademia Rozwoju Regionalnego” w Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych Uniwersytetu Warszawskiego. Okresowo jej działalność zawodowa była również związana z innymi uczelniami: Wyższą Szkołą Administracji Publicznej im. S. Staszica w Białymstoku, Wyższą Szkołą Finansów i Zarządzania w Białymstoku oraz Uczelnią Jańskiego w Łomży. Z przedstawionej dokumentacji wynika, że dr Buśłowska nie ubiegała się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz że spełnione zostały wszystkie warunki formalne do ubiegania się o ten stopień.

Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego stanowi monografia naukowa pt. „Zintegrowane inwestycje terytorialne a kształtowanie się spójności terytorialnej miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich w Polsce Wschodniej”. Książka ta, o objętości 472 stron, została opublikowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku w 2023 r., a jej recenzentami wydawniczymi byli prof. dr hab. Paweł Churski z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz dr hab. Małgorzata Czornik, prof. ucz. z Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Problematyka badawcza podjęta w monografii ma wymiar interdyscyplinarny, a w szczególności mieści się na pograniczu dwóch dyscyplin naukowych „ekonomia i finanse” oraz „geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna”. Przedmiotem badań jest próba oceny znaczenia jednego z instrumentów polityki regionalnej Unii Europejskiej – Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) w kształtowaniu spójności terytorialnej miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF). Zarówno ZIT-y, jak i MOF-y są stosunkowo niedawnym adresatem polityki unijnej, dlatego podjęcie tego tematu przez Habilitantkę, zwłaszcza w odniesieniu do jednostek terytorialnych słabiej rozwiniętych, niejednokrotnie uznawanych za peryferyjne, wypełnia istotną lukę poznawczą w zakresie badań miejskich i regionalnych.

Oceniana rozprawa habilitacyjna składa się ze wstępu (w którym sformułowano m.in. cel badań oraz hipotezy badawcze), sześciu rozdziałów, zakończenia, obszernej bibliografii, spisu tabel, rycin i wykresów oraz kwestionariusza ankiety. Struktura rozprawy jest poprawna, a sformułowane hipotezy, wprawdzie dość ogólne, nie budzą poważniejszych zastrzeżeń, poza hipotezą HS4, w której pojęcie „usieciowienia” jest słabo doprecyzowane. Ogólna ocena struktury rozprawy pozwala dostrzec jej dwie mocne strony:

- a) „równowagę proporcji” części teoretyczno-przeładowej (rozdziały I-III) i części, którą można określić jako wyniki badań własnych Autorki, odniesione do miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich w Polsce Wschodniej (rozdziały IV-VI);
- b) różnorodność zastosowanych metod badawczych, które obejmują m.in. tzw. *desk research* (np. analizę dokumentów strategicznych), ankietę oraz metody statystyczne wielowymiarowej analizy porównawczej (TOPSIS) i analizy konwergencji sigma (ta ostatnia została zastosowana do badania spójności terytorialnej MOF-ów po raz pierwszy w Polsce).

Wartościowe są również wyniki badań – nie tylko w odniesieniu do wniosków o charakterze ogólnym (np. potwierdzenie hipotezy głównej [HG] o pozytywnym wpływie zintegrowanych inwestycji terytorialnych na spójność terytorialną w miejskich obszarach funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich w Polsce Wschodniej), ale również w wymiarze bardziej pogłębionym (np. deficyt działań ukierunkowanych na budowanie tożsamości MOF-ów i wzmacnianie partnerstw terytorialnych, wykazanie za pomocą metody TOPSIS spłaszczania różnic między miastem centralnym a większością pozostałych gmin MOF-u oraz zmian na pozycji lidera w dwóch obszarach funkcjonalnych, czy wykazanie za pomocą modelu konwergencji sigma powolnego tempa zwiększania się spójności poszczególnych MOF-ów).

Recenzowana monografia ma również kilka słabych stron, do których zaliczam przede wszystkim:

1. Brak precyzji niektórych ujęć i sformułowań. Poniżej podaję kilka przykładów:
 - W Tabeli 1 (s. 31) w kolumnie „Przykłady teorii/modeli badawczych” wymieszane są różne kategorie, np. Modele Romera, a dalej: Szkoła niemiecka, austriacka, zasobowa, francuska ekonomia konwencji (nie wiadomo kto jest reprezentantem tych szkół?), jeszcze dalej: Zintegrowana teoria ekonomiczna zrównoważonego rozwoju (mam wątpliwość czy taka teoria w ogóle istnieje, a jeśli tak, to kto jest jej czołowym przedstawicielem?; w tekście nie znalazłem odpowiedzi na to pytanie).
 - Doprecyzowania wymagają też niektóre wskaźniki (mierniki?) badania spójności w Tabeli 2, s. 42-43 (np. które wyrażone są w wielkościach bezwzględnych, a które są wielkościami relatywnymi?; jak określana jest dostępność do poszczególnych rodzajów usług?) oraz ich przyporządkowanie do poszczególnych kategorii.

- Niekonsekwentny jest opis modeli regresyjnych w rozdziale VI, np. w opisie tego samego modelu raz używane jest pojęcie „liniowy model regresji czasowej” (tytuły wykresów), innym razem „model regresji konwergencji sigma”, a w tekście (np. na s. 377) znajdziemy ponadto niezręczne sformułowanie „ujemne nachylenie linii trendu”.
2. Mimo że większość zawartych w pracy rekomendacji ma istotne znaczenie dla praktyki planistyczno-decyzyjnej, niektóre z nich sformułowane są w sposób zbyt ogólnikowy, np. „... niezbędne jest dobre przygotowanie ponadlokalnych strategii rozwoju obszarów funkcjonalnych i dobór odpowiednich narzędzi ich wdrażania” (s. 414). W podanym przykładzie warto by rozwinąć tę rekomendację, wyjaśniając co w praktyce winno oznaczać „dobre przygotowanie” lub „dobór **odpowiednich** narzędzi (tzn. jakich?).
 3. Z metodologicznego punktu widzenia nie jest dla mnie w pełni zrozumiałe, dlaczego wśród zmiennych charakteryzujących inwestycje w obszarze „Transport” wykorzystano wyłącznie „długość infrastruktury rowerowej na 10 tys. ludzi” (przecież zakres celu tematycznego CT7 jest znacznie szerszy).
 4. W pracy nie w pełni został wykorzystany bogaty zasób wiedzy teoretycznej Habilitantki (zaprezentowany w części pierwszej) w interpretacji wyników badań empirycznych. Interesujące byłoby na przykład powiązanie procesu kształtowania się spójności terytorialnej z przedstawionymi na s. 105 fazami cyklu życia aglomeracji miejskich lub próba odniesienia procesów zachodzących w Polsce Wschodniej do szerszego kontekstu europejskiego.

Ponadto, w odniesieniu do recenzowanej monografii mam uwagę natury formalnej. W rozdziale VI, zwłaszcza w części opisującej metodologię badań, zostały wykorzystane fragmenty wcześniejszych artykułów Autorki: Busłowska, Marcinkiewicz (2023) oraz Busłowska (2022) – pozycje 4.1.1 i 4.1.2. w Wykazie osiągnięć naukowych. Rzecz jasna, korzystanie z wcześniejszego dorobku jest w rozprawie habilitacyjnej jak najbardziej uprawnione; w tekście powinny się jednak znaleźć wyraźnie zaznaczone odniesienia do tego dorobku, a wymienione artykuły powinny znaleźć się w spisie literatury.

Przedstawione powyżej uwagi szczegółowe nie podważają merytorycznej wartości recenzowanego osiągnięcia naukowego, które jako całość spełnia kryteria ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Ocena aktywności naukowej oraz pozostałych form aktywności Habilitantki

Dorobek naukowy dr Anny Busłowskiej obejmuje problematykę rozwoju regionalnego i lokalnego, a w szczególności dotyczy uwarunkowań, narzędzi, kierunków i efektów polityki rozwoju. W swym autoreferacie Habilitantka wyróżnia dwa główne obszary badawcze:

1. Kierunki i czynniki rozwoju regionalnego;
2. Funkcjonowanie i rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce.

W ujęciu ilościowym na dorobek ten składa się 46 publikacji, z czego 22 po uzyskaniu stopnia doktora (w tym rozprawa habilitacyjna). Proporcje między liczbą publikacji w języku polskim i angielskim są równo rozłożone. Publikacje autorskie stanowią ok. 2/3 ogólnej liczby publikacji. Obok rozprawy habilitacyjnej dr Busłowska opublikowała jeszcze jedną monografię pt. „Wpływ infrastruktury kolejowej na rozwój regionalny w ujęciu teorii myślenia sieciowego” (Białystok 2020). Pozostała część dorobku naukowego obejmuje 14 artykułów opublikowanych w czasopiśmie z wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2 artykuły w materiałach konferencyjnych oraz 4 rozdziały w pracach zbiorowych. Artykuły były publikowane w wydawnictwach różnej rangi; na szczególną uwagę zasługują te opublikowane w czasopiśmie „Social Indicator Research” oraz „Oeconomica Copernicana” (oba za 100 pkt ministerialnych). Łączna liczba punktów ministerialnych po doktoracie wynosi 639, h-index wg bazy Google Scholar 3, a wg baz Web of Science i Scopus – 1, natomiast liczna cytowań według ww. baz bibliometrycznych odpowiednio 26, 3 oraz 1. Połowa publikacji Habilitantki nie była ani razu cytowana, co może świadczyć o jej stosunkowo niskiej rozpoznawalności w środowisku naukowym. Zaznacza się również duża liczba publikacji wydawanych w macierzystym ośrodku, a niewielka ich liczba w czasopiśmie wydawanych za granicą. Z tego względu aktywność naukową Habilitantki mierzona danymi naukometrycznymi oceniam jako dostateczną.

Merytoryczna ocena tego dorobku jest wyższa, jednak i tu w dużym stopniu zaznacza się jego lokalny wymiar. Na szczególnie pozytywną ocenę zasługuje próba zastosowania koncepcji myślenia sieciowego do oceny wpływu infrastruktury kolejowej na rozwój regionalny (prezentowana w cytowanej powyższej monografii), choć sformułowanie tytułu rozdziału III

(„Sieciowe ujęcie problematyki rozwoju województwa podlaskiego w oparciu o rolę trasy kolejowej Rail Baltica”) może budzić zastrzeżenia językowe. Z kolei próbą podejścia teoretyczno-syntetyzującego, pokazującą potencjalne możliwości Habilitantki w tym zakresie, jest rozdział „Zrównoważony rozwój regionu a modele polityki regionalnej”, opublikowany w pracy zbiorowej „Liberalizm czy interwencjonizm” w 2015 r. Szkoda, że Autorka nie rozwinęła szerzej tego interesującego tematu. Znaczna część artykułów Habilitantki poświęcona jest problematyce miejskich ośrodków funkcjonalnych, co pokazuje jak konsekwentnie rozwijała ona swój warsztat badawczy w tym zakresie, a co finalnie znalazło swój wyraz w rozprawie habilitacyjnej.

Wśród pozostałych składników aktywności naukowej Kandydatki na pozytywną ocenę zasługuje jej udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych (w tym w zespołach organizacyjnych), a także uczestnictwo w realizacji programów i projektów krajowych i europejskich. Niedosyt budzi natomiast udział w stażach w instytucjach naukowych po uzyskaniu stopnia doktora. Z kolei ponadprzeciętna jest aktywność dr Busłowskiej w zakresie uzyskiwania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych, w tym za granicą (co pokazują liczne załączone do wniosku certyfikaty), we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym (w szczególności z Urzędem Miejskim w Białymstoku oraz Stowarzyszeniem Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego), w działalności organizacyjnej na rzecz macierzystej uczelni i popularyzującej naukę (m.in. w programach „Erasmus”, „Top Young 100” oraz w Podlaskim Festiwalu Nauki i Sztuki). Tę aktywność potwierdzają przyznane jej 3-krotnie nagrody Rektora Uniwersytetu w Białymstoku.

Ocena końcowa i konkluzja

Całościowa ocena dorobku dr Anny Busłowskiej nie jest łatwa, gdyż postępowanie habilitacyjne prowadzone jest w dyscyplinie ekonomia i finanse, a problematyka badawcza mieści się na pograniczu tej dyscypliny oraz geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej (w obowiązującej aktualnie klasyfikacji nauki w Polsce obie dyscypliny przynależą do dziedziny nauk społecznych). Ponadto dorobek Habilitantki jest zróżnicowany z punktu widzenia ustawowych wymagań. Jednoznacznie pozytywnie oceniam główne osiągnięcia naukowe (tj. rozprawę habilitacyjną), aktywność konferencyjną, dydaktyczną, organizacyjną w zakresie popularyzacji nauki i współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Słabszą stroną recenzowanego dorobku jest udział w stażach realizowanych w zagranicznych

instytucjach naukowych, kierowanie projektami badawczymi pozyskiwanymi w drodze konkursu oraz publikowanie w renomowanych wydawnictwach naukowych poza macierzystym ośrodkiem (w tym za granicą). Przewaga pozytywnych ocen recenzowanego dorobku pozwala na stwierdzenie, że spełniony jest Art. 219.1 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce w części dotyczącej wykazywania przez Habilitantkę „istotnej aktywności naukowej”.

Z merytorycznego punktu widzenia można też uznać, że spełniony jest kolejny warunek ww. Ustawy, tzn. że Habilitantka wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny (a nawet dwóch dyscyplin). Wkład ten dotyczy przede wszystkim włączenia nowych instrumentów polityki rozwoju (ZIT-ów) w badanie spójności terytorialnej miejskich obszarów funkcjonalnych (w tym interesujących propozycji metodologicznych), a także zastosowania koncepcji myślenia sieciowego do określenia wpływu infrastruktury kolejowej na rozwój regionalny. W perspektywie terytorialnej wyniki badań Habilitantki obejmują głównie obszar Podlasia. W przyszłym rozwoju naukowym zachęcałbym do szerszego podejmowania prób generalizacji dorobku badawczego i analiz porównawczych w kontekście międzynarodowym.

Podsumowując stwierdzam, że mimo zaprezentowanych w recenzji uwag krytycznych, dr Anna Busłowska spełnia warunki formalne i merytoryczne umożliwiające ubieganie się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dyscyplinie „ekonomia i finanse” określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r., poz. 742 z późn. zm.) oraz Uchwale nr 3270 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 września 2023 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz sposobu wyznaczania członków komisji habilitacyjnej. Habilitantka posiada wyraźnie ukształtowany profil naukowo-badawczy i wykazuje systematyczny rozwój naukowy po uzyskaniu stopnia doktora. Warto też zwrócić uwagę, że jej działalność naukowo-badawcza jest ściśle powiązana z działaniami na rzecz praktyki planistyczno-decyzyjnej. W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie dr Anny Busłowskiej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Prof. dr hab. Tadeusz Strykiewicz

Poznań, 4. lipca 2024 r.